

Anetta Grucza

Sprawozdanie z Sympozjum Koła Naukowego Studentów Filozofii Przyrody ATK, Olecko 1995

Studia Philosophiae Christianae 31/2, 237-241

1995

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

bytu do intelektu, od którego jest on zależny, oraz że prawda ontyczna wyraża się w przypadku twórców kultury w ich zgodności z ludzkim intelektem twórcy, a w przypadku bytów w ich zgodności z intelektem Absolutu, co wyznacza racjonalność bytową. M. Gogacz rozważając transcendentale własności bytu, ujmuje prawdę metafizyczną jako taką własność istnieniową, która przejawia dostępność bytu i umożliwia jego poznawanie. W sensie teoriopoznawczym prawda jest według Gogacza zgodnością odebranych w spotkaniu informacji o bycie z nim samym, a w sensie logicznym jest cechą zdań.

Mgr Tomasz Glanz wygłosił wykład pt. *Prawo naturalne i wpływ poznania na postępowanie ludzkie*. W ujęciu strukturalnym byt to istnienie i istota. To ujęcie jest statyczne i wymaga uzupełnienia o aspekt dynamiczności bytu - gdyż byty nie tylko są, ale i działają. Działanie jest dążeniem do doskonałości, która polega na byciu w akcji i uzyskaniu jakiegoś *esse (simpliciter i secundum quid)*. Każdy byt dąży do tego, by posiadane *esse* zachować, pomnożyć i przekazać. To dążenie jest zawsze na miarę natury, dlatego nazywa się je *inclinatio naturalis*. Jest ono zarazem realizowaniem podobieństwa do Istnienia Samoistnego i prawa wiecznego. Człowiek w szczególny sposób uczestniczy w prawie wiecznym ze względu na rozumność ludzkiej natury - i ten specyficzny sposób uczestnictwa nazywamy prawem naturalnym. Z kolei na podleganie prawu naturalnemu można patrzeć w perspektywie albo poznania niewyraźnego (ujmując tzw. intelekt praktyczny jako intelekt, który przez słowo serca motywuje wolę do działania, oraz całą mowę serca jako działanie zgodne z prawem naturalnym), albo poznania wyraźnego (w aspekcie poznania reguł prawa naturalnego i w aspekcie posługiwania się rozumem praktycznym w codziennym życiu, jednak bez refleksji nad regułami prawa naturalnego).

Drugą część sesji zakończyła dyskusja. Zgłoszone zostały pytania dotyczące sposobu poznania realności, miejsca uczuć w decyzji człowieka i sposobu ochrony wychowanka przed błędem jego wychowawcy. Ten ostatni problem zdominował dyskusję, w czasie której odpowiedzi udzielili: dr P. Milcarek, dr A. Andrzejuk, dr J. Wójcik, dr hab. T. Klimski i prof. M. Gogacz.

ANETTA GRUCZA

**SPRAWOZDANIE Z SYMPOZJUM KOŁA NAUKOWEGO
STUDENTÓW FILOZOFII PRZYRODY ATK
OLECKO 1995**

W dniach 20-23 kwietnia 1995 roku w Olecku odbyło się kolejne sympozjum zorganizowane przez Koło Naukowe Studentów Filozofii Przyrody

ATK. Wzięli w nim udział pracownicy naukowcy Katedry Filozofii Przyrody: ks. prof. Kazimierz Kloskowski (opiekun koła), dr hab. Anna Latawiec, dr Anna Lemańska, ks. mgr Jarosław Kukowski oraz studenci starszych lat filozofii przyrody. Gościnnie przybył również Dziekan Wydziału Filozoficznego ks. prof. Józef Dołęga.

Tematyka sympozjum skoncentrowana została wokół biologicznych i aksjologicznych aspektów życia. W ramach tej problematyki zaprezentowane zostały zarówno wybrane koncepcje powstania życia, symulowanie konstytutywnych jego cech, jak i możliwości klonowania organizmów żywych. Analizie poddano również zagadnienie istoty śmierci jako końcowego etapu procesu życiowego, w jego biologicznym, etycznym (eutanazja) oraz filozoficznym ujęciu. Ponadto w trakcie filozoficznych debat rozpatrywano funkcjonowanie praw przyrody - zwracając uwagę na filozoficzne propozycje poszukiwania praw rządzących światem, szeroko podejmowano także próby określenia życia, rozumianego jako efekt występowania i przebiegu pewnych procesów.

Jedną z wielu hipotez dotyczących okoliczności zaistnienia życia jest teoria mikrosfer S.W. Foxa, którą słuchaczom starała się przybliżyć Małgorzata Radzikowska. Zaprezentowała szereg doświadczeń i badań, które w rezultacie doprowadziły do powstania tej koncepcji. Zakłada ona powstanie z mieszanin aminokwasów, w wyniku polimeryzacji i przy odpowiednich warunkach tzw. mikrosfer - kulistych tworów, które mogły odegrać znaczącą rolę w procesie kształtowania życia.

Trudno jest jednoznacznie ustosunkować się do takiego rodzaju teorii, choć mają one status przyrodniczy i bywają potwierdzane doświadczalnie. W ramach dyskusji dotyczącej genezy życia zauważono, iż prawdopodobnie nigdy nie będzie wiadomo, która z istniejących teorii rekonstruuje proces, jaki rzeczywiście zaistniał w przeszłości doprowadzając do dzisiejszej wszechobecności i zarazem różnorodności życia na Ziemi. Niektóre z nich są nazbyt rozległe i spekulatywne. Przykładem takiego poglądu (bliższego teoretycznej wizji niż teorii) jest koncepcja Włodzimierza Sedlaka. Jego zdaniem, stan materii ożywionej warunkują reakcje chemiczne, metabolizm oraz procesy elektronicznego półprzewodnictwa. Środowiskową podstawę masy biologicznej stanowi bioplazma - stan materii nie spotykany poza żywym układem. Stąd problematykę życia sprowadza Sedlak do bioelektroniki obejmującej m.in. koncepcję bioplazmy, model półprzewodnikowy, hipotezę pola biologicznego czy teorię elektromagnetyczną bioukładu uwzględniającą w przyrodzie oddziaływania pól elektromagnetycznych. Kwantową elektrodynamikę biologiczną, którą w ramach sympozjum prezentował Paweł Wołczyński, traktuje się jako właściwy opis procesów życiowych, dający bogatą wizję rzeczywistości, uwarunkowaną wewnętrzną koordynacją układów, jak i ich środowiskowym pochodzeniem.

Kolejną podstawę do dyskusji w Olecku stanowiły przedstawione przez Mirosława Przechowskiego poglądy Stefana Amsterdamskiego dotyczące

filozoficznego rozumienia praw przyrody. Jego zdaniem, intuicyjne rozpoznanie własności porządku kosmicznego wyznacza pewien etap filozoficznej refleksji nad światem. Uzyskuje się ją za pomocą rekonstrukcji, poprzez uściślenie stosunku sformułowanych przez badacza praw przyrodniczych do prawidłowości faktycznie zachodzących w przyrodzie. Badacz pragnie nie tylko obiektywnie poznać, jak funkcjonuje świat, ale także (a może przede wszystkim) pragnie zrozumieć zachodzące w nim procesy. Dokonanie całościowych analiz ostatecznie prowadzi do wniosku, że człowiek z pewnych zasadniczych względów nie potrafi zbudować takiego modelu wyjaśniania porządku, który pozwoliłby mu w całości ogarnąć porządek globalny.

Na obecnym poziomie rozwoju techniki człowiek próbuje „wpłynąć” na przyrodę. Dokonuje tego dzięki osiągniętym możliwościom sztucznej ingerencji w procesy życiowe. Mam tu na myśli, z jednej strony przeprowadzane różnego rodzaju zabiegi sztucznego zapłodnienia, z drugiej, pod podszewką, tzw. śmierci, fakt przedwczesnego uśmiercania. Inspirowana takimi naukowymi osiągnięciami Agata Sagan przedstawiła pierwszy eksperyment sklonowania embryonów ludzkich, przeprowadzony w 1993 roku w Stanach Zjednoczonych. Klonowanie przypomina proces powstawania ciąży mnogich, stąd w oparciu o mającą miejsce tego typu analogię prelegentka podjęła się omówienia tegoż procesu z etycznego punktu widzenia - czy klonowanie jest złe samo w sobie, a jeśli nie, to ze względu na jakie cele mogłoby być dozwolone?

Innym problemem z zakresu etyki zajęła się Ewa Wolska. Na podstawie materiałów udostępnionych przez Ambasadę Holenderską oraz szeregu najnowszych publikacji, podjęła ona próbę przeanalizowania motywów i konsekwencji eutanazji - zatwierdzonej prawnie w Holandii przed dwoma laty. Jak podają źródła, sami Holendrzy są zadowoleni z ustawy, aczkolwiek obecnie, po stosunkowo krótkim czasie jaki upłynął od zalegalizowania eutanazji, trudno określić jej uboczne skutki. Nadal brak jest badań o konsekwencjach korzystania z ustawy. Pseudo-etyczne „wartości” tej formy samobójstwa rozpatrywała prelegentka w oparciu o encyklikę - *Humanae vitae*, w której Papież potępia eutanazję, jako zło panujące w „cywilizacji śmierci”.

Każdy organizm żywy ulega „indywidualnej” ewolucji, podlega kolejnym zmianom. końcowym etapem tego procesu jest śmierć, której różne aspekty, zarówno biologiczno-medyczne, jak i filozoficzne ujął w swych rozważaniach Piotr Troszkiewicz. Wywołał tym samym w trakcie naukowych debat żywiołową dyskusję dotyczącą niewątpliwej współzależności życia, umierania i śmierci. Stwierdził, iż wzajemne przenikanie tych procesów inspiruje do poszukiwania granicznego momentu pomiędzy żywym i martwym. Podjął próbę rozwikłania problemu - czy śmierć należy rozpatrywać jako zdarzenie autonomiczne, czy też zawarta jest w procesie życiowym, a może zawiera się w umieraniu - procesie równoległym życiu? Czy zatem śmierć jest końcowym etapem umierania, czy też

życia? A może życie „samo w sobie” występuje tylko na poziomie embrionalnym, a na obecnym jest procesem równoległym, pokrywającym się, nieodróżnialnym wręcz z procesem umierania? Z medyczno-biologicznego punktu widzenia śmierć człowieka, jako zintegrowanej jednostki, następuje z chwilą definitywnego ustania funkcji mózgu, co jest jednoznaczne z momentem śmierci jego pnia. Zaistniałą sytuację stwierdzono w wyniku szeregu badań, jakie przy obecnym poziomie rozwoju nauki (neurofizjologia) przeprowadza się nad mózgiem. W tego typu doświadczeniach w coraz to większym stopniu wykorzystuje się komputery opracowujące dane oraz modelowanie pracy mózgu, o czym w dalszej części sympozjum zasygnalizowała Anetta Grucza. Jednocześnie dokonała ona omówienia problematyki sztucznej inteligencji i symulacji procesów myślowych, dzięki którym badania nad AI przeżywają niebywały rozwój, szczególnie w zakresie antropomorfizacji systemu człowiek - komputer tj. komputerowego uczenia się i rozumienia mowy, jak również w kwestii nawiązywania kontaktów z maszyną. Obecnie mówi się już o inteligentnym, a pośrednio dialogowym rodzaju komunikowania. Większość czynności, które ma spełniać maszyna u „szczytu swej ewolucji” posiada swe pierwowzory w postaci ludzkich działań. Winna więc ona również funkcjonować w podobny sposób jak pierwowzór (żywy organizm). Ponieważ jednak cybernetycy abstrahują od jakościowej specyfiki przedmiotu, elementy składowe modeli różnią się zasadniczo od ich naturalnych prototypów.

Szczególnych problemów przysparza tu cybernetykom modelowanie form myślenia. W szczególności zaś tych, w których istotną rolę odgrywa świadomość warunkująca samo myślenie. W nawiązaniu do powyższego stwierdzenia Grzegorz Bugajak zaprezentował koncepcję J. Trąbki dotyczącą cybernetycznego ujęcia świadomości. Psycho-neuro-biologia dąży do zmniejszenia różnic między mózgiem a świadomością. Ich zależności nie można także traktować analogicznie jak dualistycznego związku duszy i ciała. Trąbka różnicuje świadomość na zewnętrzną, obiektywną - egzystencjalną oraz wewnętrzną, subiektywną - esencjalną. Każdy człowiek generuje oba te rodzaje w „pełną fenomenologię świadomości” nie będącą jedynie konstrukcją myślową. Na poziomie esencjalnym w ludzkiej psychice mamy do czynienia z przetwarzaniem informacyjnym, stąd myślenie traktuje Trąbka jako świadome przetwarzanie. Komputer stanowi model tego rodzaju świadomości, egzystencjalnie doskonalszy od projektującego go mózgu. Za przyczyną swej stu procentowej egzystencjalności pozbawiony jest on jednak naturalnej niepewności, wahań, możliwości wyboru i selekcji.

Zaprezentowana w ramach sympozjum różnorodna tematyka odwołująca się do kwestii życia (począwszy od stawianych hipotez jego zaistnienia, a skończywszy na technicznych próbach jego naśladowania) stanowi zaledwie nieznaczny fragment szerokiego zakresu wielorakich ujęć zagadnienia życia. Zasygnalizowała ona jedynie jego wieloaspektowy charakter. Pokazała jak bardzo zajmujące, niezmierzone, niemalże niewyczerpalnie bogate i ciągle tajemnicze pozostaje dla nas życie.

Symposium korzystnie wpłynęło na rozwijanie światopoglądów i poszerzanie zainteresowań biorących w nim udział studentów. Sprzyjała temu miła (nie tylko naukowa) atmosfera, która zaowocowała jeszcze lepszą integracją grupy, a żywiołowe dyskusje, trwające niekiedy do późnych godzin nocnych, na długo pozostaną w pamięci uczestników.

SŁAWOMIR SZCZYRBA

**SPRAWOZDANIE Z XXXVII TYGODNIA FILOZOFICZNEGO
NT. SPÓR O PRZEDMIOT FILOZOFII: RZECZYWISTOŚĆ CZY ZNAK
KUL. 13-16 MARCA 1995**

W powojenną historię kultury polskiej, zwłaszcza kultury filozoficznej Lubelska Szkoła Filozofii Chrześcijańskiej zawsze wносиła - oprócz pokoleń fachowo przygotowanych kadr naukowych - skarb wolnego i rzetelnego namysłu nad rzeczywistością oraz, nie mniej rzetelną, konfrontację polskiej myśli z dorobkiem innych środowisk naukowych w kraju i za granicą. Był to (i jest takim nadal) znaczący głos w dyskusji nie tylko światopoglądowej (niegdys z filozofią marksistowską, dzisiaj - wszelakiej postaci myślą liberalną), lecz również w sporze o kształt filozofii „w dobie przemian”¹.

Od samego początku istnienia Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (tj. od roku 1946)², który wkrótce będzie świętował swój jubileusz 50-lecia, działało Koło Filozoficzne Studentów KUL, stając się cennym i poniekąd uprzywilejowanym miejscem pogłębiania formacji filozoficznej studiującej, najbardziej zaangażowanej młodzieży. Z inicjatywy najmłodszych filozofów, a przy poparciu i opiece profesorów, zrodziła się myśl o organizowaniu każdego roku „Tygodnia Filozoficznego”, który miał być (i rzeczywiście taką rolę spełniał) nie tylko głosem środowiska upominającego się o należne mu prawo do istnienia (i zauważania), lecz również - forum w pełni wolnej dyskusji filozoficznej.

Tegoroczny - XXXVII Tydzień Filozoficzny, zorganizowany w dniach 13-16 marca 1995 roku, przez studentów tworzących obecnie Koło Filozoficzne KUL (zresztą doskonale! - czego niniejszym wszystkim zaangażowanym i Opiekunowi

¹ Por. «*Filozofować dzisiaj*», w: *Filozofia w dobie przemian*, pod red. T. Buksińskiego, Poznań 1994, s. 17-30. Zob. także, *Filozofować dziś. Z badań nad filozofią najnowszą*, pod red. A. Bronka, Lublin 1995.

² Zob. Z.J. Zdybicka, *Wydział Filozofii Chrześcijańskiej KUL wobec współczesnych potrzeb intelektualnych*, w: *Zadania filozofii we współczesnej kulturze*, pod. red. Z.J. Zdybickiej, Lublin 1992, s. 13-20.